

Руцишин Надія Михайлівна,
доктор економічних наук,
професор кафедри фінансів, економічної безпеки,
банківської справи та страхового бізнесу;
Талах Юрій Володимирович,
здобувач наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 «Економіка» ОНП «Економіка»;
Львівський торговельно-економічний університет

ПЕРСПЕКТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СФЕРИ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

Недостатньо ефективна державна політика управління розвитком торгівлі в Україні підсилена як зовнішніми так і внутрішніми ризиками та загрозами фінансової та економічної нестабільності, привела до недостатнього виконання її основних функцій, збільшення концентрації і монополізації, погіршення ресурсного забезпечення та зменшення інвестиційної та інноваційної активності торговельних підприємств, тінізації галузі, диференціацій та деформацій розвитку торгівлі у міських і сільських поселеннях, за регіонами та між промислово розвиненими центрами і решту територіями. Вказані чинники стримують не лише позитивні тенденції в сфері вітчизняної торгівлі, а також заважають розвитку національної економіки загалом.

Розміри капітальних інвестицій у внутрішній торгівлі України є незначними і не стабільними (табл. 1). До прикладу у 2021 році значення даного склало 43,4 млрд грн або тільки 8,2 % від загальних розмірів капітального інвестування в національному господарстві. Поряд з тим, ще у 2018 р. відповідний показник становив біля 9,0 %.

Однак, з наведених даних можна зробити висновок, що приріст інвестицій у вітчизняну торгівлю поступається темпам приросту капітальних інвестицій в національну економіку всього, а за умов кризи темпи зменшення в торгівлі значно більші, що є негативним. З другої сторони, для внутрішньої торгівлі в Україні властивий менший рівень зношення основних засобів. Зазначений показник в середньому по економіці у 2020 р. склав— 58,5 %, зате в торгівлі тільки 39,6 %.

Отже, інвестування у внутрішню торгівлю у незначній мірі залежить від активного оновлення основних фондів. Проте йдеться про фізичний знос, однак усунення морального зносу тісно корелює з інвестиціями в техніко-технічну модернізацію та створення і впровадження на внутрішньому ринку масштабних технологічних інновацій, цифрової трансформації підприємств і організацій.

Таблиця 1

Обсяги капітальних інвестицій в економіці та торгівлі України, млрд грн

Показники	Роки						Темпи зростання, %	
	2015	2017	2018	2019	2020	2021	2021/ 2015	2021/ 2020
В економіці України	273,1	448,5	578,7	623,9	508,2	528,8	193,63	104,05
Індекси до попереднього року, %	98,3	122,1	116,4	115,5	61,8	113,0	х	х
Капітальні інвестиції в оптовій та роздрібній торгівлі; ремонті автотранспортних засобів і мотоциклів, млрд грн	20,7	33,7	51,8	44,2	41,7	43,4	2,1 р.	104,08
Індекси до попереднього року	75,7	113,0	149,1	100,3	60,8	124,7	х	х

Джерело: складено на основі [1].

Одним зі джерел фінансово-інвестиційного розвитку вітчизняних підприємств, які здійснюють свою діяльність у сфері торгівлі, є їх власні кошти, передусім – доходи від продажу товарів та надання супутніх послуг споживачам. Основою даного висновку є доволі високі темпи росту товарообороту, причому як роздрібно, так і оптового (табл. 2).

Таблиця 2

Оптовий та роздрібний товарооборот підприємств оптової та роздрібно торгівлі України, млрд грн

Показники	Роки					Динаміка, % / +/-	
	2017	2018	2019	2020	2021	2021/ 2017	2021/ 2020
Оптовий товарооборот підприємств оптової торгівлі	1908,7	2215,4	2322,2	2462,6	3153,2	165,20	128,04
Частка підприємств в оптовому товарообороті продовольчих товарів, %	16,5	16,1	16,9	17,8	15,6	-0,90	-2,20
Частка підприємств в оптовому товарообороті непродовольчих товарів, %	83,5	83,9	83,1	82,2	84,4	0,90	2,20
Оборот роздрібно торгівлі	815,3	930,6	1094,0	1201,6	1443,8	177,09	120,16
Роздрібний товарооборот підприємств роздрібно торгівлі	586,3	668,4	793,5	868,3	1044,5	178,15	120,29
Частка підприємств в роздрібно товарообороті продовольчих товарів, %	39,8	43,3	42,4	44,2	43,1	3,30	-1,10
Частка підприємств в роздрібно товарообороті непродовольчих товарів, %	60,2	56,7	57,6	55,8	56,9	-3,30	1,10

Джерело: складено на основі [1].

В продовж 2017-2021 рр. оптовий товарооборот підприємств оптової торгівлі збільшився на 65,2 %, а темпи зростання тільки в 2021 році – склали 28,04 %. Значно більшими стали темпи росту роздрібного товарообороту підприємств торгівлі в Україні. У 2017 р. його розміри склали 815,3 млрд грн, а до 2021 р. зросли аж до 1443,8 млрд грн, що становило більше на 77,1 %. Якщо врахувати лише сегмент підприємств, то зростання роздрібного товарообороту в продовж 2017-2021 рр. склав 78,2 %, що значно переважало темпи росту споживчих цін, що є ілюстрацією збільшення фінансово-економічної ефективності суб'єктів вітчизняної торгівлі [2, с. 24].

За цих умов причина низької інвестиційної активності комерційних господарських одиниць торгівлі на внутрішньому ринку поки що не ясна. Однак, певним поясненням цього може бути значна тінізація процесів інвестування або реалізація підприємствами так званого прихованого інвестування, при якому кошти зосереджуються не на діючих підприємствах, а в дочірніх підприємствах чи в афілійованих структурах.

Крім того, якщо говорити конкретно про підприємницьку сферу, то в структурі торгівлі домінує частка непродовольчих товарів, варто врахувати фінансово-економічну ефективність господарювання, тому що тут дуже зростає позитивне сальдо торгівлі. Більше можливостей з'являються для надання населенню, організаціям і підприємствам додаткових послуг.

Розв'язання основних проблем діяльності, розвитку та вдосконалення внутрішньої торгівлі в Україні потребує використання сучасних більш ефективніших засобів, механізмів та інструментів політики держави. Відповідно, напрями удосконалення інституційно-правового та інституційно-організаційного забезпечення розвитку роздрібної торгівлі мають бути прописаними у державній Стратегії розвитку внутрішньої торгівлі та внутрішнього споживчого ринку України, на основі якої виділятимуться окремі положення програм регіонального розвитку у даній сфері [2, с. 26].

Покращення інвестиційної привабливості сфери торгівлі України потребує формування узгодженої в часі і просторі сукупності системно-цільових заходів, які необхідно здійснювати, та інструментів, які будуть використовуватися, у межах складових державної, економічної та інвестиційної політики задля реалізації поточних завдань та досягнення стратегічних пріоритетів соціального і економічного розвитку національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. URL : <https://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Руцишин Н. М., Талах Ю. В. Орієнтири державної політики відновлення інвестиційної привабливості сфери торгівлі та внутрішнього ринку України. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. 2023. Вип. 71. С. 21-28.